

Комунальний заклад
«Запорізький обласний
інститут післядипломної
педагогічної освіти»
Запорізької обласної ради

ІННОВАТИКА
В СУЧАСНІЙ ОСВІТІ

МІЖНАРОДНА
ВИСТАВКА

ТЕМАТИЧНА НОМІНАЦІЯ

Упровадження інноваційних технологій щодо
формування національної та громадянської
ідентичності здобувачів освіти

ТЕМА КОНКУРСНОЇ РОБОТИ

Медійні проєкти як інструмент формування
й утвердження української національної та
громадянської ідентичності молоді

АВТОР ДОСВІДУ

Печерська Іляна Михайлівна,
керівник гуртка «Журналістика та видавнича справа»

Заклад позашкільної освіти
«Міський Палац дитячої та юнацької творчості»
Запорізької міської ради

НАУКОВИЙ КЕРІВНИК

Могілевська Вікторія Моїсеївна, доцент кафедри
теорії та методики виховання КЗ «ЗОІППО» ЗОР,
кандидат соціальних наук, доцент

Запоріжжя
2024

ВСТУП

Впровадження медіаосвіти в Україні обумовлено різними обставинами, серед яких першочергове місце відводиться завданням входження нашої країни в єдиний європейський освітній та інформаційний простір. Слід зазначити, що в європейських країнах (поряд з Канадою, США та Австралією) питанням медіаосвіти традиційно приділяється найбільша увага. Медіа-освіта в Україні нині перебуває на початку активної фази становлення.

У зв'язку з поширенням медійних загроз у сучасному українському суспільстві медіа-освіта набуває актуальності, і перш за все, для дітей. Оскільки діти та молодь найбільше піддаються інформаційному впливу, а вік дитини, коли вона вперше контактує із засобами масової комунікації, постійно знижується, то дорослі (зокрема, педагоги та батьки) мають уміло управляти процесом входження дитини в інформаційний світ.

Доцільність формування медіаграмотності школярів обґрунтована в новій редакції Концепції впровадження медіаосвіти в Україні. В документі зазначено, що підвищення медіа-грамотності школярів зумовлено необхідністю протистояння російській інформаційній агресії та руйнівній пропаганді. Медіаосвіта стає складовою інформаційної безпеки країни, відіграє стратегічну роль у вихованні патріотизму молоді, формуванні української ідентичності [1, с.5]. Концепція містить перелік термінів, якими мають послуговуватися ті, хто впроваджує медіаосвіту в освітньому середовищі. Поняття, що увійшли до переліку: медіаосвіта, медіакультура, медіаобізнаність, медіаграмотність, медіакомпетентність та інші, дозволяють отримати орієнтири для практичної діяльності та узгоджувати її. А такі поняття, як «медіаінформаційна безпека особистості», «деструктивний медіаінформаційний вплив» заслуговують на особливу увагу в роботі з дітьми.

Слід зазначити, що через більш ефективну соціалізацію, розвиток критичного мислення, формування відповідних ціннісних орієнтирів, медіаосвіта виступає рушієм національно-патріотичного виховання учнівської молоді. Медіаобізнаність, медіаграмотність, а, зрештою, медіакомпетентність

допомагають молоді розвивати здатності створювати якісний медійний контент. Концепція дає роз'яснення й щодо медіаосвіти в позашкільлі, коли діяльність в цьому напрямі має бути спрямованою на розвиток способів творчого самовираження особистості, супроводжувати шкільну медіаосвіту та підсилювати її ефект [1, с. 14].

Орієнтири для впровадження медіаосвіти для дітей і підлітків містяться і в Законі України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності» (2023). Документ дає визначення таким поняттям, як громадянська компетентність, громадянська освіта і громадянська стійкість, яких не можливо не зачіпати, навчаючи дітей медіаграмотності і медіакомпетентності. Колективна творча діяльність зі створення та реалізації молодіжних медійних проєктів патріотичного, культурно-просвітницького, розвивального змісту є найефективнішою в цьому контексті, про що можна знайти підтвердження в дослідженнях вітчизняного науковця

С. Топалової [2]. Саме цей висновок став ключовим у виборі теми **«Медійні проєкти як інструмент формування й утвердження української національної та громадянської ідентичності молоді»**.

Як зазначено в Концепції, етап поступового укорінення медіаосвіти та стандартизації її змісту закінчився в 2020 р.. Наразі триває етап подальшого розвитку медіаосвіти та забезпечення її масового впровадження, який має завершитися в 2025 р. Якісна медіаосвіта стає ключовим інструментом становлення потужного громадянського суспільства в Україні, розвитку національно свідомої, соціально активної та відповідальної молоді. Для розуміння процесів, що відбуваються в сучасному медіаоточенні, молодій людині слід володіти особливими знаннями, комунікативними та інформаційними вміннями та навичками, здатністю до критичного аналізу, тобто продемонструвати всі ознаки медіаграмотності, як результату медіаосвіти. В роботі представлено два активно працюючих «кейси»: проєкт зі створення жанрових журналістських творів «Інтерв'ю з Героєм» та молодіжний літературний подкаст «Блакитно-Жовта

кава», розроблені та реалізовані колективом вихованців гуртка «Журналістика та видавнича справа» Закладу позашкільної освіти «Міський Палац дитячої та юнацької творчості» Запорізької міської ради. Вони демонструють приклад того, як медіаосвіта впливає на формування громадянських компетентностей у дітей.

Впровадження означених проєктів обумовлено кількома чинниками: по-перше, привабливістю для молоді; по-друге, відповідністю сучасним викликам та запитам освітнього процесу. На думку науковців, саме в ранньому підлітковому віці, 11–14 років, вплив медіа на ціннісні орієнтації дітей є найпотужнішим [3], тому так важливо докладати якнайбільше зусиль для формування та розвитку у підлітків критичного мислення. Саме тому Концепцією НУШ і Законом України «Про освіту» навички та компетенції критичного мислення, інформаційної та медійної грамотності визначені ключовими.

Третім чинником є потужна змістовність та патріотична забарвленість проєктів, що в доступний та цікавий для підлітків спосіб розкривають найважливіші, найактуальніші, новітні, а також, так звані, вічні теми. Зокрема, інтерв'ювання різних за віком, фахом та особистісним досвідом осіб в рамках проєкту «Інтерв'ю з Героєм» надає можливість написати своєрідний «словесний портрет» української нації, дізнатися про здобутки та справжні цінності українців, які, долаючи численні труднощі, створюють сьогодні краще майбутнє.

Створення тематичних випусків подкасту дозволяє підвищити пізнавальну активність і зацікавленість, сприяє більш глибокому зануренню в тему. Адже вихованці не тільки досліджують та обговорюють цікаві для них питання: подкаст «Блакитно – Жовта кава» є майданчиком для самовираження юних українських авторів.

Цінність представленого досвіду полягає в тому, що він дозволяє «апгрейдити» (оновити, удосконалити) стандартні підходи в позашкільному освітньому процесі, допомагаючи вирішити проблему формування національної та громадянської ідентичності вихованців шляхом їх активностей в медіапросторі.

Теоретичні основи досвіду

Дослідженнями в сфері медіаосвіти давно та щільно займаються зарубіжні вчені. Так, канадський науковець і консультант з питань медіаграмотності Кріс Ворсноп вважає, що медіаграмотність — це здатність експериментувати, інтерпретувати/ аналізувати та створювати медіатексти [4, с. 10]. На думку американця Роберта К'юбі, медіаграмотність — це здатність використовувати, аналізувати, оцінювати та передавати повідомлення в різних формах [4, с. 10], що, як бачимо, підтверджує і продовжує перелік тлумачень попереднього науковця. Наразі маємо немало досліджень й українських науковців, присвячених освіті й медіа, як-то Іванов В., Найдьонова Л., Онкович Г., Потятинник Б. та ін. Зокрема Онкович Г. вважає, що не варто обмежувати аудиторію медіаосвіти тільки учнями: медіаграмотність потрібна також і дорослим. У своїй концепції дослідник висуває ідеї медіадидактики [5, с. 1].

Вітчизняна дослідниця Осюхіна М. зазначає, що неформальна медіаосвіта (позашкільна, освіта для дорослих, батьківська медіаосвіта та засобами медіа) має стихійний характер. Це — справа рук лише ентузіастів, а системна державна політика розвитку неформальної медіаосвіти в Україні наразі відсутня [6, с. 4].

Дослідниця звернула увагу на те, що частина термінів, якими оперують ті, хто вивчають проблематику медіаосвіти, не містять чіткості у визначеннях змісту, повторюють один одного. Вона обґрунтувала логічний зв'язок між деякими з них. Так, на її думку, на нинішньому етапі найбільш актуальним є термін медіа- та інформаційна грамотність, що об'єднує в собі визначення та риси інформаційної та медійної грамотностей. Медіаосвіта ж є процесом розвитку медіа- та інформаційної грамотності [6, с. 3].

В умовах інформаційної війни брак критичності в сприйманні ворожої пропаганди, маніпуляцій, інформаційної брехні та явна недостатність спротиву цим інформаційним деструктивним впливам з боку наших громадян становлять серйозну соціально-психологічну проблему. На думку Череповської Н., одним із засобів особистого спротиву ворожій інформації є патріотизм особистості. Дослідниця зазначає, що останній допомагає особистості конструювати власну

життєдіяльність відповідно до переконань, пізнавати світ, впливати на нього завдяки своїй практичній діяльності, надаючи цій діяльності певної патріотичної спрямованості. Череповська Н. вважає, що патріотизм особистості виступає її первинним імунітетом у формі «несприймання» ворожої інформації. Як стверджує дослідниця, патріотично налаштована особистість не піддається впливу саме тому, що інстинктивно відчуває свідомо спотворену інформацію, спрямовану проти інтересів України, її народу, історії, культури [7, с. 59-60]. Дослідниця зазначає, що в умовах гібридної війни особливо значущою рисою патріота є його медіаграмотність. На її думку, крім суто технічно-практичної площини (уміння користуватися медіапристроями, виражати себе, комунікувати з іншими за допомогою медіазасобів, шукати потрібну інформацію тощо), медіаграмотність стає таким собі регулятором, який допомагає оптимально взаємодіяти з інформаційним простором, критично чи креативно опрацьовувати сприйняте. А патріотизм, як ціннісну основу національної ідентичності, можна довести лише відповідною діяльністю [7, с. 63].

Видатний український педагог Сухомлинський В. вважав активність та відповідальність ключовими рисами патріотизму [8]. Тобто, дієвість патріотичного виховання вимагає цілеспрямованої творчої діяльності, створення стабільного розвивального середовища в світлі національних ідей, цінностей та традицій.

Важливо також враховувати, що підлітковий вік є дуже складним, відповідальним етапом становлення та соціалізації особистості. У цей період діти проживають «кризу ідентичності», пошук життєвого сенсу, відповіді на питання «Хто я?» [9]. Особливо гостро ці труднощі постають за часів війни, певної соціальної ізоляції, коли навчання та спілкування здебільшого відбувається онлайн. Саме ідентичність, зокрема, соціальна, національна, є метою розвитку особистості, її творчої спрямованості й продуктивності [9, с. 8].

Новизна у педагогічній практиці

Новизна досвіду полягає в тому, що медіакомпетентності, сформовані засобами позашкільної освітньої діяльності, стають ефективним інструментом

утвердження української національної та громадянської ідентичності вихованців гуртка.

Організуючи роботу над проєктами «Інтерв'ю з Героєм» і «Блакитно – Жовта кава», насамперед, малося за мету «влюбити» дітей в Україну, уникаючи наявного педагогічного впливу. Неможливо виховати справжніх патріотів та повноцінних громадян вільної країни шляхом нав'язування певних поглядів та ідей, беззаперечними установками, формуванням стереотипів та шаблонів. Тому – тільки відкритий діалог, педагогічне наставництво та супровід.

Важливою умовою є створення в колективі вихованців гуртка атмосфери взаємоповаги та взаємодії, де кожен учасник відчуває себе творцем великої спільної справи, важливим та унікальним «командним гравцем», не боїться проявляти ініціативу та брати на себе частину спільної відповідальності. Так, вихованці «прокачують» свої гнучкі навички, що в майбутньому можуть стати запорукою успішної самореалізації в будь-якій сфері життя.

Оскільки обидва проєкти мають виражену комунікативну спрямованість, вони сприяють формуванню комунікативних компетентностей, загальної й мовленнєвої культури вихованців, утвердженню престижності українського мовлення серед учнівської молоді.

Кожне інтерв'ю – це маленьке дослідження, коли вихованці відшукують нестандартні підходи та ракурси, вчаться розкривати героя/тему, отримуючи максимально корисний та цікавий результат. Оскільки наші герої – своєрідні особистості з багатим внутрішнім світом, унікальним соціальним, творчим і професійним досвідом, таке спілкування завжди приносить нові ідеї та виклики, інформацію для роздумів, що спонукає до обговорення, опрацювання та розвитку.

Отже, проєкт «Інтерв'ю з Героєм» – це не просто постановка запитань й отримання відповідей. Це формування в свідомості підлітків позитивного образу українського громадянина, творця, патріота, громадського діяча, майстра своєї справи; усвідомлення визначної ролі творчої, соціальної особистості, чий розвиток та успішна самореалізація йдуть на благо рідної країни; популяризація українського духу, самобутності, культури, кращих рис національної

ментальності тощо.

Концепція молодіжного літературного подкасту «Блакитно-Жовта кава» - це не лише платформа для обговорення. Це, передусім, простір для творчого самовираження, де звучать кращі твори юних українських авторів проукраїнської, ціннісно орієнтованої тематики.

Серед інноваційних елементів проєкту можна визначити:

- **мультимедійні технології:** використання аудіо, відео, ілюстративного матеріалу, технологій Штучного Інтелекту для створення цікавого, сучасного, медійно привабливого контенту, **що дає можливість формувати у вихованців навички критичного мислення:** вміння аналізувати контент, виділяти основні ідеї, визначати надійність джерел та оцінювати аргументацію, ставити під сумнівні наведені аргументи та розробляти власну обґрунтовану позицію;
- **унікальний формат подкасту: обговорення актуальних тем** в поєднанні з художніми творами, обговорення життєвих ситуацій і пошук відповідей на нагальні проблеми, в першу чергу, в умовах військової агресії, **що дозволяє вихованцям розвивати вміння відрізняти факти від думок, шукати ключові моменти та проводити паралелі з іншими темами;**
- **інтерактивність:** взаємодія слухачів та учасників проєктів через соціальні мережі, **вміння комунікувати, вибудовувати діалог**, ставати на позицію протилежної сторони. Все це дозволяє **формувати навички емпатії** у гуртківців.

Отже, всі вище зазначені вміння є загальними для ключових компетентностей, що маємо формувати у дітей протягом всього періоду навчання і цей процес в рамках парадигми навчання протягом життя буде продовжуватися.

Обидва проєкти враховують сучасні запити та інтереси молоді, їх зміст співзвучний з нагальними потребами формування національної ідентичності та громадянської компетентності, спрямований на розвиток творчої, соціальної особистості. До того ж вони мають значний потенціал до розширення, охоплення більш широкої аудиторії, тобто, об'єднання учнівської молоді в інтелектуальному, креативному, мотивуючому середовищі.

За інноваційним потенціалом досвід носить комбінаторний характер, так

як передбачає конструктивні поєднання, інтеграцію сучасних педагогічних та медіа технологій, спрямованих на розвиток творчої та соціально активної особистості, справжнього патріота України. Це дозволяє педагогу самому творчо інтерпретувати різні підходи до організації позашкільного освітнього процесу.

Провідна ідея досвіду в контексті сучасних викликів освіти.

Провідною ідеєю досвіду є розкриття, активізація розумового, творчого потенціалу молоді, поєднання його з усвідомленням національної ідентичності та відчуттям причетності до майбуття рідної країни через активну участь у медійних просвітницьких проєктах.

В центрі уваги – формування у вихованців віри в свої можливості, вмотивованість до особистісного розвитку та активної самореалізації в умовах, коли держава переживає складні часи і кожен має, в першу чергу, для самого себе, дати відповідь на просте питання: «Що ти зробив для своєї держави, як патріот?». Такий підхід сприяє формуванню свідомої та цілісної особистості, для якої патріотизм – не набридле слово в підручнику чи символічний підйом прапора на державні свята, а щоденний виклик ставати краще, готовність спрямовувати зусилля на творення якісно нових, позитивних змін в Україні. Участь в медійних проєктах «Інтерв'ю з Героєм» та літературний подкаст «Блакитно – Жовта кава» навчають вихованців нешаблонно мислити, більш якісно аналізувати та опрацьовувати інформацію, формувати власну думку та голос, проявляти себе на різних ролях, керувати собою, створюючи власну стратегію зростання та успіху.

Мета, завдання та прогнозовані результати.

Мета роботи – показати, як залучення вихованців до активної участі у створенні та реалізації медійних проєктів патріотичного спрямування збагачує їх національну та громадянську свідомість та впливає на здатність протистояти російській інформаційній агресії та руйнівній пропаганді.

Завданнями даної діяльності є:

- заохочення до створення саме українського контенту – про українців і для українців;
- підтримка й підвищення патріотичного настрою серед молоді, формування

- почуття національної гідності і віри в себе: «я – українець, творець майбутнього»;
- стимулювання інтересу до української літератури, культури, історії, суспільного життя тощо;
 - розвиток літературної української мови, збагачення мови спілкування;
 - залучення підлітків до проєктно-пошукової діяльності;
 - створення умов для набуття вихованцями навичок інформаційної та медійної грамотності, критичного та аналітичного мислення, досвіду подолання труднощів під час реалізації складних медійних проєктів;
 - формування у гуртківців стійкої здатності до самоосвіти та саморозвитку.

Очікувані результати роботи:

Набуття знань:

- про традиційні та сучасні медіа, їх діяльність та роль в суспільному житті країни, що перебуває в стані війни;
- про інформаційну війну та шкідливі інформаційні впливи, медіапродукцію та її якість, медіаманіпуляції і медіанасильство, ІПСО;
- про різножанровість журналістських творів суспільно-значущої, проблемно-аналітичної, соціокультурної тематики, мовленнєву культуру та етику журналіста.

Формування вмінь: критично мислити, робити правильний вибір та ефективно комунікувати в медійному просторі, протистояти поширенню фейкових новин, створювати якісний медіапродукт, який допомагає в той чи інший спосіб просувати в суспільстві ідеї національної ідентичності та громадянської відповідальності за долю країни.

Набуття досвіду медійної та інформаційної грамотності в практичній діяльності.

Формування ставлення до власного медіапродукту, як потужного інструменту впливу на суспільне життя країни, що в тяжких умовах виборює своє право на незалежність.

ТРИВАЛІСТЬ РОБОТИ НАД ТЕМОЮ

1-й етап (організаційний) – 2020 р.

2-й етап (теоретична та практична підготовка) – 2020-2022 рр.

3-й етап (накопичення та обробка фактичного матеріалу) – 2023 р.

4-й етап (оцінка досвіду та його поширення) – 2024 р.

Поштовхом для роботи над проектом стала зустріч вихованців гуртка «Журналістика та видавнича справа» з фіналістами Всеукраїнського конкурсу «Вчитель року – 2020» в Запорізькій області. Зустріч відбулася в лютому 2020 р. за сприяння Комунального закладу «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Запорізької обласної ради. Перед гуртківцями стояло завдання – представити педагогічну та творчу діяльність кращих педагогів Запорізького краю, і в першу чергу, їх бачення роботи з національно-патріотичного виховання. Мета інтерв'ю: розкрити неформальний образ українського педагога, як творчої особистості, натхненника та новатора. Результати зустрічі було відображено в газеті «Teens Way», що випускали гуртківці. (Додаток 1, п. 1, 2).

Участь у наступному проєкті стала таким собі продовженням роботи по удосконаленню вміння брати інтерв'ю. Це - проєкт зі створення жанрових журналістських творів «Інтерв'ю з Героєм», робота над яким була розпочата також в 2020 р. На конкурсі педагогічної майстерності «Творчість – категорія вічна», що проводився в закладі позашкільної освіти «Міський палац дитячої та юнацької творчості» Запорізької міської ради в 2021 році, проєкт посів I місце в номінації «Парк проєктів». Стало зрозуміло, що настав час для більш ґрунтовної теоретичної і практичної підготовки дітей до такої діяльності, що стало переходом до 2-го етапу роботи над темою.

Завданнями проєкту передбачалося створення умов для розвитку продуктивної комунікації, формуванню мовленнєвої культури та критичного мислення інтерв'юєрів. Одним словом, проєкт був націлений на подолання певних комунікативних та когнітивних труднощів, що виникали у підлітків, які надто

багато часу проводили в соцмережах та месенджерах.

Ще одним вагомим аргументом, який вплинув на визначення актуальності проблеми, стала засміченість інформаційного середовища, перевантаженість розважальним, а подекуди й шкідливим контентом, що негативно впливає на мотивацію дітей до навчання та нав'язує певні стереотипи мислення та шаблони поведінки.

Робота над вмінням підготувати і провести інтерв'ю передбачала:

1. Підготовку до інтерв'ю:

- вибір героя/теми, визначення ідеї, мети та способів розкриття героя/теми, вивчення допоміжної інформації (для чого вихованці мають знати та вміти вибирати актуальні теми, формулювати основну ідею інтерв'ю, чітко визначати мету, знаходити відповідний підхід для розкриття теми (формат), використовувати додаткові джерела для пошуку інформації про співрозмовника та перевірки фактів (статті, книги, інтернет-ресурси), збирати, опрацьовувати та застосовувати інформацію відповідно до обраної теми);
- формування запитань інтерв'ю, плану проведення інтерв'ю (для цього вихованці мають вміти формулювати тези за окремими підтемами інтерв'ю, ставити нешаблонні запитання, що демонструють щирий інтерес до теми, професії і людини загалом, будувати логічну послідовність питань від «загального» - до «конкретного», планувати детальний план бесіди та послідовно реалізовувати ідею);
- підготовка студії, обладнання.

2. Проведення інтерв'ю:

- організація медійного заходу;
- інтерв'ювання героя в студії (або онлайн) (вихованці мають знати принципи і техніки журналістської діяльності при підготовці репортажів, проведенні інтерв'ю, вільно володіти українською мовою, вміти вести діалог, ретельно продумувати місце проведення інтерв'ю, стиль одягу й поведінки, час, супровід, ілюстрування бесіди, для онлайн формату необхідні вміння працювати з технічними засобами для відеозв'язку, опрацьовувати та монтувати

відеоматеріали);

- аудіозапис, фотозйомка інтерв'ю (для цього вихованці мають вміти робити аудіозаписи, проводити фотозйомку, монтувати інтерв'ю, брати участь у продакшені);

- аналіз та обговорення результатів заходу (рефлексія, оцінка участі вихованців, виявлення та обговорення труднощів, що виникли під час заходу (вихованці мають вміти аналізувати свою діяльність, виявляти проблеми, помилки, труднощі, адекватно сприймати критику);

3. Створення жанрового твору:

- опрацювання зібраної інформації (аудіозапису інтерв'ю); обговорення творчого підходу до подання інформації, прийомів розкриття героя/теми; визначення композиції твору;

- створення інтерв'ю в текстовому форматі, саморедагування;

- корегувальна робота з авторами, обговорення та усунення недоліків (для цього потрібні вміння ефективно спілкуватися з авторами, мати літературні навички, бути об'єктивним і неупередженим, грамотним);

- підготовка до публікації: редагування, підбір ілюстрацій, мозковий штурм «Кращий заголовок» тощо.

4. Підсумковий етап:

- публікація інтерв'ю в молодіжному друкованому виданні, на сайті закладу, розміщення та поширення в Facebook;

- підведення підсумків, аналіз та обговорення отриманого досвіду (вихованцям необхідно володіти навичками самоаналізу, вміти виявляти недоліки та визначати шляхи їх усунення, вміти висловлювати свою думку);

- Рефлексія. Опрацювання ключових питань: що вмотивувало/заважало на різних етапах творчої діяльності? Який корисний, цікавий досвід набули учасники проєкту? Як покращити творчий процес і, як наслідок, медійний продукт?

З початком повномасштабного вторгнення критерій патріотизму, національного утвердження вийшов на перший план. Всі ресурси свідомого громадянського суспільства були спрямовані на підтримку України, тож і

медійний проєкт не став виключенням. «Наближаємо перемогу, говоримо про найцінніше та віримо в наших людей», – такий слоган нового етапу проєкту «Інтерв'ю з Героєм». Цей етап був визначений як «творчий, педагогічний фронт». Здобутки творчої діяльності вихованців у цьому проєкті представлені у вигляді циклу публікацій «Інтерв'ю з Героєм – 2023. Війна і Творчість» (Додаток 1, п. 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9).

Окрім спілкування з педагогами, учасники проєкту спілкувалися з запорізькою молоддю, вихованцями гуртків та студій нашого закладу, рекордсменами, переможцями конкурсів та змагань, юними волонтерами та активістами (Додаток 1, п 10, 11).

На 3-му етапі роботи над досвідом було здійснено аналіз ефективності нових прийомів та засобів навчання.

Ефективність проєкту «Інтерв'ю з Героєм» цілком залежить від потенційних можливостей його змісту, а саме:

- Проєкт заснований на інтерв'ю з яскравими, соціально відповідальними особистостями, які закохані в свою справу, вкладаються в розвиток рідної країни і вже досягли успіху в різних галузях. Це надає вихованцям можливість надихнутися на їх прикладі, відчувати себе частиною величної спільної місії, взяти собі на озброєння досвід та життєві цінності старшого покоління.
- Змістовні, емоційно забарвлені інтерв'ю дозволяють створювати й поширювати позитивні досягнення українців, мотивуючі історії про духовну силу та ціннісні орієнтири, що сприяє утвердженню національної гідності й патріотизму як серед учасників проєкту, так і серед читацької аудиторії.
- Проєкт демонструє імідж українських патріотів, створений медійними засобами.
- Формат діалогу дозволяє майбутнім журналістам бачити, як саме їх герої вирішують проблеми та досягають успіху, що стимулює їх саморозвиток, самореалізацію.
- Творчий процес та більш глибокий досвід спілкування з різними героями створюють сприятливі умови для розширення світогляду вихованців, розвивають

їх емоційний інтелект, вміння критично мислити, більш свідомо й відповідально ставитися до власних рішень та вчинків. Формат діалогу дозволяє майбутнім журналістам бачити, як саме їх герої вирішують проблеми та досягають успіху, що стимулює їх саморозвиток, самореалізацію.

- Робота над підготовкою до інтерв'ю, його проведенням і подальшим представленням може супроводжуватися генерацією нових ідей.
- Виходячи з досвіду реалізації проєкту, пошук нестандартних підходів до розкриття теми чи героя інтерв'ю стимулює креативне мислення вихованців. А це проявляється у самостійному вивченні актуальних тем, висвітленні власних ідей у вигляді дописів, есе, журналістських чи літературних творів.
- Всі інтерв'ю знаходяться у вільному доступі в соціальних мережах та на сайті закладу, відкриті для широкої аудиторії, що відповідає сучасним реаліям інформаційного середовища. Контент подано у сучасному доступному форматі.

Отже, педагогічно організоване середовище створює умови для формування громадянської та національної ідентичності вихованців гуртка.

Слід зазначити, що проєкт «Інтерв'ю з Героєм» створює таке собі підґрунтя, що дозволяє гуртківцеві в кожній конкретній ситуації усвідомлювати свій національно-патріотичний обов'язок та демонструвати якості громадянина-патріота України. Активна соціалізація відбувається в умовах максимально наближених до реалій професійної журналістської діяльності: при участі в медійних заходах, відкритому спілкуванні з різними героями, командній співпраці учасників проєкту тощо. Творча реалізація вихованців є невід'ємною складовою педагогічно організованого процесу, під час якого створюються умови для цілеспрямованої продуктивної діяльності, набуття нових компетентностей та досвіду, отримання позитивного результату.

Зважаючи на сучасні можливості в сфері інформаційних технологій та значну практичну базу напрацювань, в 2024 році було заплановано подальший розвиток проєкту, впровадження нових рубрик та форматів. Наразі вихованці опановують нові форми та інструменти, що дозволить урізноманітнити та ще більш осучаснити медійний продукт.

4-й етап роботи над досвідом. Молодіжний літературний подкаст «Блакитно-Жовта кава» став логічним і креативним продовженням творчого пошуку вихованців гуртка. Ідея – вийти за рамки текстового формату – виникла як відповідь на сучасні запити та можливості, а також виклики воєнного часу.

Запуск подкасту відбувся символічно 24 серпня 2023р., перший випуск був присвячений 32 річниці Незалежності України. Цьому передувала певна підготовча робота: креативною командою гуртка розроблялися концепція та тематичний план проєкту, відбиралися творчі роботи для тематичних випусків, опрацьовувався алгоритм створення аудіо-контенту.

Педагогічна мета проєкту – створити сучасний практичний освітньо-виховний інструмент для формування й утвердження «свідомого, патріотичного голосу молоді», розвитку творчої, соціальної, медіа інформаційної компетентностей.

Тематичне наповнення подкасту досить широке: різноманітні аспекти підліткової творчості, теми саморозвитку та особистісної мотивації, українські та світові культурні дивовижі й літературні надбання. Це - діалог про те, що хвилює, дивує і надихає сучасних українських підлітків. Аудіо-проєкт базується на пізнавальному, комунікативному та мотивуючому чинниках.

Окрім нестандартного підходу до цікавих для молоді тем, яскравою особливістю подкасту є те, що на його базі озвучуються кращі твори вихованців гуртка – оповідання, роздуми, есеї. Деякі з цих творів читають самі юні автори. Важливий аспект: більшість творів, що озвучені чи готуються до озвучення в рамках подкасту, мають відзнаки літературних конкурсів різного рівня. Тобто це не просто ділова, навчальна гра чи симулятор для відпрацювання певних навичок, це, перш за все, платформа для творчого самовираження, підтримки юних авторів, а також патріотичного, громадянського, культурного виховання.

При створенні подкасту використовуються різноманітні форми та методи навчальної й творчої діяльності, що реалізуються за допомогою прийомів технології критичного мислення:

– «Пошук істини»: вивчення, розбір та обговорення тем, зміна ракурсів,

генерація нових ідей, підходів;

- конструктивний діалог: висловлення різних поглядів на ситуацію/проблему, пошук рішень, шляхів вдосконалення;
- інтерв'ю з запрошеним гостем (експертом чи автором);
- опитування аудиторії з актуальних питань;
- літературна читальня: озвучення творів вихованців за темою;
- творчий експеримент: поєднання різних інструментів та підходів, зокрема, технологій AI та традиційних методів дослідження, художнього переосмислення та медійних, аналітичних прийомів;
- мультимедійна майстерня: практична робота в програмі аудіо-монтажу, графічних редакторах та нейромережах задля створення цікавого аудіовізуального контенту.

Модель реалізації проєкту включає створення щомісячних аудіо-програм, які розміщуються на YouTube-каналі в рубриці «Простір Креативних» і на ресурсах Facebook. З серпня 2023 по травень 2024р. створено та розміщено у вільному доступі сім випусків подкасту «Блакитно – Жовта кава» (посилання у Додатку 1).

В першому випуску, присвяченому, здобуткам та викликам 32-ї річниці Незалежності України, учасники проєкту продемонструвати докази прориву «української ідеї» в міжнародному вимірі.

Другий випуск – роздуми про щастя і пошук себе. Діалог про те, що наповнює наше життя, надихає на творчість, допомагаючи долати численні труднощі в реаліях війни. У програмі використані елементи інтерв'ю з призеркою та переможницею Всеукраїнських молодіжних літературних конкурсів Катериною Белицькою.

Ключовим елементом третього випуску було опитування: «Чим вас вражає українська мова? Чому для вас вона така особлива?» З такими питаннями учасники проєкту звернулися до українців різних професій, інтересів та віку. Даний випуск продемонстрував ставлення вихованців до української мови, що є вагомим показником національної свідомості громадян держави.

Четвертий випуск демонструє захопливе та вдумливе ставлення вихованців

до українських прадавніх традицій. Підкреслюється важливість збереження національної культурної спадщини, зокрема, таких цінностей, як єднання (описано, як святкові обряди об'єднували людей), поважне ставлення до природи, родинність та взаємодопомога.

В фокусі п'ятого випуску – творчий експеримент. За допомогою інноваційних технологій AI, а саме Чату «На Урок: спілкування з видатними постатями минулого», автори випуску поспілкувалися з такими легендами, як Тарас Шевченко, Григорій Сковорода, Леся Українка та ін. Це – ще один приклад демонстрації позитивного ставлення молоді до національних цінностей.

Шостий випуск (березень 2024 року) досліджує непросту тему – чому навчила нас війна? Це важкий, але безцінний досвід очима запорізьких підлітків, коли гіркі уроки війни відкривають нові можливості для внутрішнього росту. переосмислення, самопізнання та творчості. Через літературні пошуки й особисте проживання, ведучі досліджують, як любов, творчість і сила духу допомагають долати випробування війни.

Створення великої спільної мрії про майбутнє вільної, мирної України – тема сьомого випуску подкасту (травень 2024 року). Цей випуск відображає надії, мрії та прагнення українських підлітків, їх бачення подальшого розвитку рідної країни

Результативність

На початках, тобто в 2020 р., з метою визначення рівня розуміння членами гуртка, що таке медіаграмотність та її значення для журналістської практики, було запропоновано декілька опитувань, взятих з відкритих онлайн-ресурсів (<https://filter.mkip.gov.ua/test/> , [Медіаграмотність | Тест на 24 запитання](#). [Медіаграмотність \(vseosvita.ua\)](#)). Це допомогло визначитися з напрямками подальшої медіаосвітньої діяльності.

Протягом 2021-2023 рр. постійно здійснювався моніторинг знань ключових понять, які лежать в основі практичних навичок щодо медіаграмотності, роботи з різними джерелами інформації, журналістської справи тощо. Опитування відбувалися в процесі занять у формі експрес-тестів, обговорень, мізкових

штурмів, інтерактивних прийомів «мікрофон», «акваріум» тощо. Перелік питань визначався відповідно до вимог проєкту, над яким вихованці працювали на той час. Де-які ставилися частіше і набували значення контрольних. До них віднесено наступні:

1. Яке місце займає медіа та інформація в сучасному світі?
2. Дайте визначення поняттям: мас-медіа, масова комунікація, журналістика.
3. Назвіть основні види мас-медіа.
4. Для чого необхідно бути медіаграмотним?
5. Як знаходити необхідну інформацію? Як відокремлювати пропаганду від фактів? Як розпізнавати ІПСО?
6. Як фільтрувати інформацію в ситуаціях конфлікту?
7. Що таке інформаційна безпека і чим вона відрізняється від цензури?
8. Як розпізнавати маніпуляцію?
9. Що таке інтерв'ю? Чи допустима дискусія під час інтерв'ю? Що треба знати журналістові про інтерв'юера?
10. Як вчинити вразі відмови вести діалог українською мовою?
11. Що таке медіакультура?

Відповіді дозволяли визначити рівень вмінь вихованців: аналізувати, критично осмислювати і створювати медіатексти; визначати їх джерела, інтерпретувати медіатексти та їх цінносний аспект; добирати відповідні медіа для створення та розповсюдження власних медіатекстів і залучення зацікавленої в них аудиторії.

Отримані результати (Додатки 2, 3, 4) дозволяють констатувати, що у учасників проєкту рівень медіаграмотності наразі становить 76%, вмінням мислити критично володіє 76% вихованців, вмінням креативно мислити – 83%, 90% учасників проєктів продемонстрували належний рівень комунікативних навичок, і такий же, тобто 90%, є показник рівня сформованості свідомої громадянської позиції у вихованців гуртка. Отримання вище означених результатів стало можливим в наслідок використання різноманітних підходів,

технік та засобів навчання медіаграмотності, будучи залученими до роботи в обох проєктах.

ВИСНОВКИ

Інформаційна та медійна грамотність є головною компетенцією сучасної людини. Це постійний та динамічний досвід та процес, який вважається завершеним, якщо включає в себе знання, вміння та установки щодо використання, створення та передачі інформації, щодо медіа та технологічного контенту [10, с. 427, 428]. Результати аналізу лише підтверджують цей висновок. Вони доводять ефективність обраних підходів. Інтерв'ю та опитування, окрім, напрацювання комунікативних навичок, мовленнєвої культури, дозволяють опанувати медійні інструменти й техніки, збагатити світогляд та «прокачати» емоційний інтелект. Літературна читальня, як одна з форм роботи, дозволяє репрезентувати в популярному аудіо-форматі, а в перспективі просунути на більш широку аудиторію, кращі твори юних українських авторів; забезпечує створення «ситуації успіху», стимулювання вихованців до творчості та саморозвитку; надає можливість отримати досвід студійної роботи, здобути вміння та навички роботи з голосом, сформувані більш впевнене й виразне мовлення;

Творчий експеримент стимулює «включеність» вихованців у проєктну діяльність; заохочує до пізнавальної активності, підвищує цікавість до української літератури та культури; сприяє розвитку самостійності, відповідальності, ініціативи, допомагає мобілізувати інтелектуальний і творчий потенціал учасників. Результати проєкту знайшли відображення у виробництві власного просвітницького медійного продукту. А саме: створенні серії актуальних інтерв'ю з видатними запоріжцями – освітянами, митцями, журналістами.

Мультимедійна майстерня забезпечує напрацювання вмінь та навичок роботи з різноманітними цифровими інструментами та програмами задля створення цікавого аудіовізуального контенту.

Представлений досвід дозволяє стверджувати, що реалізація таких медіа проєктів, як «Інтерв'ю з Героєм» та «Блакитно – Жовта кава», значною мірою

сприяє розвитку медіаграмотності, медіа обізнаності та медіакомпетентності вихованців. Через участь в медійних проєктах вихованці пізнають складний світ медіа та розвивають навички взаємодії в медіа середовищах. Учасники проєктів набувають досвіду ефективної комунікації, створення нового медійного контенту. В такий спосіб формується здатність доносити свої повідомлення медійними засобами через соціальні медіа, що демонструє якісні кроки у власному особистісному розвитку як громадянина та справжнього патріота України.

Рекомендації щодо впровадження досвіду до масової педагогічної практики:

Досвід може бути корисним не лише в закладах позашкільної освіти, а й в закладах інших освітніх рівнів. До нього можуть бути долучені різні категорії дітей, зокрема і діти ВПО чи з особливими потребами. Робота з такою категорією вихованців має вестися з урахуванням специфіки щодо цих категорій.

Оскільки позашкільна медіаосвіта спрямована на розвиток способів творчого самовираження особистості, здатності вихованців створювати власну медіапродукцію, необхідно запроваджувати та розвивати різноманітні медійні проєкти, відповідно до потреб та запитів сучасної учнівської молоді. Наразі вирішального значення набувають медіаосвітні проєкти, спрямовані на розвиток критичного мислення, вміння протистояти шкідливим інформаційним впливам, недоброякісному контенту, пропаганді. Важливо забезпечити проєктам, в яких діти будуть брати участь, якісну громадянську та національну складові. Маємо акцентувати увагу й на творчому розвитку та самовираженні вихованців, яке б демонструвало їх особистісну й мовленнєву культуру, соціальну й національну свідомість, здорову систему цінностей, мотивації та відповідальності.

Саме за таких виховних констант медійні проєкти в сучасному інформаційному світі стануть інструментом формування обізнаної, свідомої та вмотивованої молоді, що буде відчувати потужний зв'язок із своїм національним корінням та прагнути до самореалізації саме на жовто-блакитному тлі рідної України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція). URL: <http://mediaosvita.org.ua/wpcontent/uploads/2016/12/%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%86%D0%B5%D0%BF%D1%86%D1%96%D1%8F%D0%BC%D0%B5%D0%B4%D1%96%D0%B0%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B8.pdf> (Дата звернення: 13.09.2024).
2. Топалова С. Медіаграмотність для громадянської компетентності: позитивний досвід. URL: <https://doi.org/10.21564/2663-5704.58.285775> (Дата звернення - 23.09.2024).
3. Проніна О. В. Вплив медіа на формування ціннісних орієнтацій особистості підлітка С. 63-67. URL: [file:///C:/Users/User/Downloads/213%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/213%20(1).pdf) (Дата звернення - 23.09.2024).
4. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник. URL: <https://www.aup.com.ua/uploads/momg.pdf> (Дата звернення - 23.09.2024).
5. Онкович Г. Медіаосвіта та її складові. URL: https://virtkafedra.ucoz.ua/el_gurnal/pages/vyp8/Onkovich.pdf (Дата звернення - 23.09.2024).
6. Осюхіна М. О. Медіа- та інформаційна грамотність як складова сучасних інформаційно-комунікаційних обмінів (національна концепція у контексті світового досвіду). URL: https://www.dnu.dp.ua/docs/ndc/dissertations/K08.051.19/dissertation_5b9e2dfa48400.pdf (Дата звернення - 23.09.2024).
7. Череповська Н. І. Медіаосвітні ресурси розвитку патріотизму і критичного мислення молоді : навчально-методичний посібник. URL: <https://mediaosvita.org.ua/wpcontent/uploads/2017/09/cherepovskaPosbMaket2017.pdf> (Дата звернення - 23.09.2024).
8. Ціпан Т.С. Провідні ідеї патріотичного виховання В. Сухомлинського у контексті сучасної освіти і виховання. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/inuv_2018_8_29 (Дата звернення - 23.09.2024).
9. Сойчук Р. Л. Відповідальність як найважливіша характеристика зростаючої особистості. URL: <https://ojs.itup.com.ua/index.php/iiu/article/view/31/62> (Дата звернення - 23.09.2024).
10. Джолос О. Інформаційна та медійна грамотність - головна компетенція сучасної людини. URL: [62475867.pdf](https://mediaosvita.org.ua/wpcontent/uploads/2018/09/62475867.pdf) (Дата звернення - 25.09.2024).

Перелік інтерв'ю до проєкту «Інтерв'ю з героєм»

1. «Я – щаслива людина!». Газета «Teens Way», випуск №9, лютий 2020 р, с.3.
<http://gordiy.zp.ua/wp-content/uploads/2020/02/19.pdf>
2. «Чайка» допомагає молоді повірити в себе. Газета «Teens Way», випуск №13, березень 2021р, с.3.
<http://gordiy.zp.ua/wp-content/uploads/2021/03/1-4-1naym.pdf>
3. «Коли дива оселилися поруч». Інтерв'ю з письменницею, сценаристкою, Оленою Каменєвою, публікація від 19 грудня 2022 р.
<https://www.facebook.com/100034896831008/posts/893150868524799/?app=fb>
4. «А в душі ми завжди танцюємо!». Інтерв'ю з педагогами хореографічної студії «Весняночка», публікація від 5 квітня 2023 р.
<https://www.facebook.com/100034896831008/posts/958742881965597/?app=fbl>
5. «За кадром наших фотокамер». Інтерв'ю з вихованцями та керівником фотостудії «Образ», співзасновником Національної Спілки фотохудожників України, Борисом Дворним, публікація від 20 квітня 2023р.
<https://www.facebook.com/100034896831008/posts/966560671183818/?app=fbl>
6. «Ми створюємо майбутнє». Інтерв'ю з засновником гуртка робототехніки Сергієм Інденко, публікація від 4 травня 2023 р.
<https://www.facebook.com/100034896831008/posts/974098420430043/?app=fbl>
7. «Загартована калина». Інтерв'ю з керівником гуртка «Петриківський розпис», художником декоративно-ужиткового мистецтва Тетяною Краснокутською, публікація від 18 травня 2023 р.
<https://www.facebook.com/100034896831008/posts/981868139653071/?app=fbl>
8. «Місце, де гартують Чемпіонів». Інтерв'ю з засновником та головним тренером Запорізького клубу тайландського боксу «Прайд» Ренатом Валієвим, публікація від 30 травня 2023 р.
<https://www.facebook.com/100034896831008/posts/988726938967191/?app=fbl>
9. «Українська авторська пісня лунає світом». Інтерв'ю з засновницею та художнім керівником Всеукраїнського фестивалю – майстерні «Сонячний зайчик»,

Оленою Алексеевою, публікація від 9 листопада 2023 р.

<https://www.facebook.com/100034896831008/posts/1082486766257874/?app=fbl>

10. «Наша супер – Катя», газета «Teens Way», випуск №12, грудень 2020 р, с.4.

<http://gordiy.zp.ua/wp-content/uploads/2021/01/1-4-3.pdf>

11. «Аліса, що створює Дивокрай», публікація від 8 грудня 2023 р.

<https://www.facebook.com/100034896831008/posts/1096988201474397/?app=fbl>

12. Молодіжний літературний подкаст «Блакитно-Жовта кава». Випуск 1.

<https://youtu.be/SXOCKVVgeHY>

13. Молодіжний літературний подкаст «Блакитно-Жовта кава». Випуск 2.

<https://youtu.be/DAdFbCELans>

14. Молодіжний літературний подкаст «Блакитно-Жовта кава». Випуск 3.

<https://youtu.be/T67EpAorRQg>

15. Молодіжний літературний подкаст «Блакитно-Жовта кава». Випуск 4.

<https://youtu.be/U2Im3yc-Iqc>

16. Молодіжний літературний подкаст «Блакитно-Жовта кава». Випуск 5.

<https://youtu.be/T3Wa1kPTgo8>

17. Молодіжний літературний подкаст «Блакитно-Жовта кава». Випуск 6.

<https://youtu.be/A0vqp9mWnxs>

18. Молодіжний літературний подкаст «Блакитно-Жовта кава». Випуск 7.

<https://youtu.be/oEva8ojOKLA>

Додаток 2

Таблиця

Показники та критерії інформаційної та медіаграмотності вихованців гуртка
протягом реалізації медійних проєктів

Показники	Критерії	Рівень вихованців	
		до початку проєктів	після закінчення
Розвиток критичного мислення та медіаграмотності	Вміння аналізувати, структурувати інформацію; висловлювати та аргументувати власну думку, розкривати тему/героя;	<i>Недостатній рівень:</i> інформація подається без структурування, фільтрування; є труднощі з коректним формулюванням	<i>Середній рівень.</i> Вміння впіймати суть, відфільтрувати зайве. Формування вміння вибудовувати композицію твору

	конструктивний діалог (вміння слухати і сприймати іншу точку зору).	запитань, вихованці не вміють витримати змістовну лінію, розставити акценти.	згідно з метою та темою.
Розвиток креативного мислення	Пошук нестандартних підходів до теми; вміння подати інформацію нешаблонно і творчо, намалювати «портрет героя» засобами журналістики.	<i>Недостатній рівень.</i> Вихованцям складно змінювати ракурс, генерувати креативні заголовки, ліди, нестандартні запитання.	<i>Достатній рівень.</i> Теми обговорюються з різних ракурсів. Відшукуються нестандартні запитання, незвичайні акценти. Проводиться брейншторм щодо заголовків.
Розвиток комунікативних навичок	Вміння налагоджувати ефективну співпрацю, працювати в команді, підвищення культури мовлення; соціальних навичок, розвиток емоційного інтелекту, емпатії.	<i>Недостатній рівень.</i> Вихованці здатні сформулювати та поставити запитання, проте не вміють оцінити достатність відповіді, зосередитися на темі, мають труднощі щодо постановки додаткових запитань з огляду на відповіді, не вміють керувати бесідою.	<i>Достатній рівень.</i> Вихованці більш уважно слідкують за ходом інтерв'ю, здатні зорієнтуватися та відреагувати на цікаві повороти бесіди. Більш вільно володіють навичками комунікації, зокрема, задають уточнюючі та додаткові запитання, надають аргументування до них.
Формування свідомої громадянської позиції	Створення змістовних, ціннісно орієнтованих журналістських творів, суспільно-значущої, соціокультурної тематики; популяризація творчої активності, професійної майстерності, активної громадянської позиції, патріотизму, культурних цінностей українського суспільства. Здатність до продуктивної пізнавальної діяльності, саморозвитку, самоосвіти.	<i>Початковий рівень:</i> Вихованці цікавляться проблемними темами, історіями успіху, таємницями професійної майстерності, цікавими творчими та соціальними проектами.	<i>Базовий рівень.</i> Зацікавленість перейшла в русло творчих дій. Створені перші твори. Отримані відгуки читачів. Зростає ініціативність та усвідомлення власних можливостей в сфері висвітлення важливих тем та мотивуючих до розвитку історій.

Додаток 3

Діаграма рівня сформованості компетенцій у вихованців у 2020 році.

Додаток 4

Діаграма рівня сформованості компетенцій у вихованців у 2024 році.

Рівень сформованості компетенцій у вихованців 2024 рік

